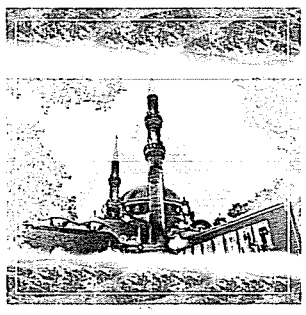

TARİHİ, KÜLTÜRÜ VE SANATIYLA EYÜPSULTAN SEMPOZYUMU X

TEBLİĞLERİ

EYÜP BELEDİYESİ
444 30 00
Tel: (0212) 563 16 65 - 616 00 98
Fax: (0212) 616 00 78
http: www.eyup.bel.tr

EYÜP BELEDİYESİ

KÜLTÜR YAYINLARI
37

GENEL YÖNETİM
AHMET MALATYALI

YAYIN SORUMLUSU
İRFAN ÇALIŞAN

BASKI - CİLT - GRAFİK
TAVASLI MATBAACILIK
0212 451 31 32 (pbx)

BASILDIĞI YER
İSTANBUL

BASKI TARİHİ
KASIM 2006

ISBN
6087-03-X

Eyüpsultan Sempozyumu kitabında kullanılan,
tebliğ sahibine ait olanlar dışındaki görsel malzemeler
Eyüp Belediyesi arşivine aittir. Kitaptaki tüm yazıların ve görsel malzemelerin
yayın hakkı Eyüp Belediyesi'ne aittir.

HATIRLANMASI GEREKEN EYÜPSULTAN'LI BİR HALK ROMANCISI: OSMAN CEMAL KAYGILI

Mehmet Nuri YARDIM

1960 Siirt doğumlu, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi 1985'de bitirdi.1979'da başladığı gazetecilik hayatını Yeni Asya, Doğuş, Tercüman, Türkiye, Zaman, Bizim gazete, Ortadoğu gazetelerinde devam ettirdi. Röpörtajlar yaptı, kimi sivil kuruluşların yönetiminde bulundu. Bazı yayın serilerini editörlüğünü üstlendi. Halen Kubbealtı Akademisi kültür sanat vakfının müdürlüğünü yürüten Yardım gazete ve dergilerde düzenli yayınları çıkmakta, yayınlanmış araştırma, inceleme, röpörtaj, biyografi ve çocuk alanlarında kitapları bulunmakta

Osman Cemal KAYGILI

Osman Cemal Kaygılı, Türk edebiyatında Ahmet Midhat Efendi, Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Ahmet Rasim çizgisinde başarılı eserler veren ve bugün için ne yazık ki unutuluveren bir yazar. *Çingeneler* yazarının çok fazla çekilmiş fotoğrafı yok. Bilinen bir kaç tanesi ise oldukça bulanık. Allah'tan Hakkı Süha Gezgin eserinde, sanatkârımızın portresini çok net ve canlı bir biçimde bize gösteriyor:

"Çizgileri halat gibi kabarık, katmer katmer bir yüz. kızıl esmer bir ten. Kırlaşmağa başlamış bakımsız, sert, kumral saçlar altında dar, fakat çıkıntılı bir alın. Dağınık kumral kaşlar altında açık kahverengi gözler. Akları kanlı, iri hadekalar içinde biraz küçük kalan bu göz bebekleri pınl pırıldır. Kemerli burnunda tasallubun mor menevişleri görülür. Etli, dolgun dudakları, geniş ağzı ve yalçın çenesi, şiddet, azim ve karar keskinliği gibi şeyler düşündürür. Fakat bütün bu hırın görünüşün altında umulmaz bir sabır ve tahammül deposu saklıdır. Sanki yaradılış, onun içindeki cevheri, kalın ve sert bir kamuflajla kapamıştır."[1]

Büyük dikkatlerin ince sahibi, ayrıntıların sıkı takipçisi Hakkı Süha, bir gölge ve kamera gibi izlediği Osman Cemal'i okuyucularına çok daha yakından tanıtmaya kararlıdır adetâ. Devam ediyor:

"Kalın boynu, geniş omuzları büyük bir adale kuvvetiyle yüklü görünür. İdmanı bırakmış bütün sporcular gibi o da göbeklidir. Hızlı yürürken dikkat ediniz, adımlarını yere sürünecek kadar aşağıdan attığını görürsünüz. Gövdesi hiç kırılmaz, dalgalanmaz. Belden yukarısı, dimdik bir kılıç hızıyla havayı biçer."[2]

Önce romancımızın dramatik hayat hikâyesini okuyalım isterseniz. 22 Eylül 1890'da İstanbul Eğrikapı'daki Yenimahalle'de doğdu. Yoksul bir ailenin çocuğu olan Osman Cemal, Eğrikapı dışındaki semt Yenimahalle'de bakkallık yapan babası Mehmet Mustafa Ağa ile annesi Gülfem Hanım'ı küçük yaştayken kaybetti. Akrabalarının himâyesi ile Cezri Kasım Paşa İlkokulu, Eğrikapı Merkez Rüşdiyesi ve Menşe-i Küttab-ı Askeriye (Askerî Kâtip Okulu)'yi bitirdi. Hayat mücadelesine erken atıldı, çalıştı. Erkân-ı Harbiye-i Umumiye (Genel Kurmay) dairesinde kâtiplik (1906), Kıtaat-ı Fenniye Müfettişliği Kalemi'nde memurluk (1909), I. Dünya Harbi'nde gezici tümenlerde kâtiplik yaptı. Mahmut Şevket Paşa'ya yapılan suikast dolayısıyla düzenlenen şüpheliler listesine, toplanan muhalifler arasına onun da adı karıştırıldı. Refi Cevat Ulunay, Refik Halit Karay gibi yazarlarla birlikte Sinop'a 1913'te sürgün edildi. Bu iki ünlü yazarın yakın ilgisini gördü. Daha sonra döndü ve tekrar çalışmaya başladı. Menemen civarındaki 46. tümen idare kâtibi iken hastalanarak 1917 yılında İstanbul'a geldi. Hastalığı sebebiyle 28 yaşındayken, askeri kâtiplikten 240 kuruş aylıkla 1918 yılında malulen emekliye ayrıldı. Bu yıldan itibaren Eyüp İlçesi sınırları içinde, Surlar dışındaki Otakçılar Mahallesi'ndeki evine çekildi. Geçim endişesiyle bir ara inek besleyip sütçülük yapmak istediyse de kısa sürede iflâs etti. Felâketler peşini bırakmıyordu. Babadan kalma tek mülkü olan evi yanınca da, büsbütün fakirleşti. O zaman için şehrin uzağında sayılan Otakçılar'dan ömrü boyunca ayrılmadı. Azıcık olan emekli maaşına katkı sağlasın diye girip çıktığı hiç bir işte tutunamadı. Yılmadı, dağlarda kocayemiş toplayıp, İstanbul'a sepet sepet getirip satmaya başladı. Haliç vapurlarında biletçilik; Mütareke'nin ilk yıllarında

[1] *Edebî Portreler, Hakkı Süha Gezgin, Hazırlayan: Beşir Ayvazoğlu, Timaş Yayınları, İstanbul 1997, s.226.*

[2] *a.g.e.*

Tokmaktepe, Otakçılar Mezarlığı 1997, K. Zaim. Eyüp Belediyesi Arşivinden.

semt pazarlarında manifaturacılık yaptı. Cumhuriyet'ten sonra kurulan İstanbul İmam Hatip Okulu'nda Türkçe hocası olunca (1925) kısmen rahatladı. Öğretmenliğini Çemberlitaş Erkek Ortaokulu'nda (1931) ve Fener Rum Kız Lisesi'nde devam ettirdi. (1932-1945)

Hayat onu çok yormuştu. 1943 yılında hastalandı. Ertesi yıl daha da arttı rahatsızlığı. Doktorların teşhisine göre ciğerinde verem, midesinde kanser vardı. 9 Ocak 1945'te 55 yaşındayken, ameliyat edildiği Vakıf Guraba Hastanesi'nde vefat etti. 11 Ocak'ta Otakçılar'da, Tokmaktepe Mezarlığı'nda toprağa verildi. İbrahim Alaettin Gövsa, Tahir Alangu, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Cevdet Kudret Solok ve Sait Faik Abasıyanık ardından övücü yazılar yazdılar. Peyami Safa da fıkrasında Osman Cemal Kaygılı'nın kaybından duyduğu kaygıyı dile getirdi[3]. Dönemin ünlü edipleri, Kaygısız'ın, Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim tarzında güzel eserler ortaya koyduğunu belirttiler.

AYDININI NİSYANA GÖMEN TOPLUM

Tokmaktepe Mezarlığı'nda mezarı duruyor mu Osman Cemal Kaygılı'nın... Gidip arasak, bulabilecek miyiz? Bilemiyorum. Aslında zaman zaman gidip yoklanması gerekiyor edebiyatçılarımızın kabirleri. Kimbilir, belki de birileri daha 'yağlı' müşteriler için yok etmiştir bile mezarını, Ziya Osman'da olduğu gibi... Vefat ettiği 9 Ocak 1945 tarihinden iki gün sonra kimi edebiyatçı dostları onu toprağa gömmek ve sonsuzluk âlemine uğurlamak için mezarlığa gittiler. Merak ediyorum acaba 1945'ten bugüne kadar, yani 61 yıldan beri yazarımızın mezarını hiç ziyaret eden olmuş mudur? Ben iki yıl önce bu mezarlığa gittim. Uzun araştırmalar yaptım, ama ne yazık ki mezarı bulamadım. Neyse mezarlıklara ve ölülerimize olan bildik mesafemiz de ayrı bir hicran yarası...

MİZAHA YATKIN ÇOCUK

Daha okul sıralarındayken edebiyata ilgi duyan ve ilk yazısı Baha Tevfik'in çıkardığı *Eşek* adlı mizah dergisinde çıkan Osman Cemal Kaygılı, *Zekâ*, *Alay*, *Ayna*, *Şeytan*, *Aydede*, *Akbaba* mizah dergileriyle, *Sabah*, *Vakit*, *Haber*, *Hakikat*, *İkdam*, *Alemdar*, *Payi taht* gazetelerinde taşlama, hikâye ve fıkralar yazdı. Cevdet Kudret, Kaygılı'nın Sinop'ta 1913'te sürgünde iken yazdığı "Çuvalcı şeyhinin Halefı"nin, yazarın yayınlanan ilk hikâyesi olduğunu belirtir. Solok'a göre, *Alay* dergisinin 1920, sayı 5, 6, ve 7. sayılarında neşredilen bu hikâye ağır bir dille yazılmasına rağmen sanatçının "en derli-toplu, gülünçlü ve acıklı sahneleri en ölçülü, bu bakımdan da en başarılı eserlerinden biri"dir.[4]

Karagöz gazetesinde taşlamaları yayınlanan, bazı yazılarında değişik takma adlar kullanan Osman Cemal'in en yaygın müstear ismi Anber'di. *Güleryüz* (1921-23) dergisinde O. C. ve

[3] *Tasvir, 31 Mart 1945, Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar, Peyami Safa, Ötüken Neşriyat, 3. bs. İstanbul 1990, s. 88.*

[4] *Edebiyatımızda Hikâye ve Roman II, Cevdet Kudret, Varlık Yay., 3. bs., İstanbul 1978, s. 251-273.*

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Resim Koleksiyonu. Henri Molla. "Ortakçılarda ev." 1899 tuval üzerine yağlı boya. 30x41 cm. Şehir Müzesi. sf.175

Ayın Cim imzalarıyla hikâye, fıkra ve mizahî şiirler de yazdı bu arada. Ayine adlı bir mizah dergisini 1921'de çıkardı. Refik Halit Karay ve Refi Cevat Ulunay'ın tavsiyeleri üzerine tamamen mizaha kaydı, tiyatro oyunları kaleme aldı. 1940'da Beyoğlu ve Eyüp Halkevlerinde sahneye konulan *Üfürükçüler* oyununda kendisi de rol aldı. Yayınladığı bir çok eser arasında en ünlüsü olan ve 1939'da yayınlanan *Çingeneler* adlı romanı ile 1942 CHP Roman Müsabakası'nda derece aldı.

KISA HAYATA SIĞAN ÇOK ESER

Osman Cemal, 55 yıl gibi kısa sayılan bir hayata iş ve maişet derdinin yanısıra pek çok eser sığdırdı. Kaygılı'nın hikâye kitapları *Altın Babası* (1923), *Bir Kış Gecesi* (1923), *Çuvalcı Şeyhinin Halefi* (1923), *Çingene Kavgası* (1925), *Goncenin İntiharı* (1925), *Eşkıya Güzeli* (1925) ve *Sandalım Geliyor Varda (Tekin Olmayan Kedi* ile birlikte, 193 8) adlarını taşıyor. Yazarın romanları ise ünlü *Çingeneler* (1939), *Bekri Mustafa* (1944), *Aygır Fatma* (1944) ile *Açıkgöz* gazetesinde tefrika edilen *Akşamcılar* ile *Son Telgraf'ta*, yayınlanan *Kavak Palas*'tır. *Akşamcılar* ve *Kovuk Palas'ın Esrarı* Arma Yayınlan tarafından yayınlandı. *Akşamcılar* (Eski Bir Akşamcının Not Defterinden) kitabı bir hâtıra- günlük tarzında yazılmış bir romandır ve içkinin toplum hayatındaki etkilerini sorgulayan bir sosyal kritiktir.

Tiyatro ile çok yakından ilgilenen, hem yazar, hem de oyuncu olarak bu alanda iddialı olan Kaygılı'nm kaleme aldığı "İstanbul Revüsü" 1925'te Ferah Tiyatrosu'nda oynandı. *Bana Benziyor mu*? adlı oyunu 1926'da Milli Sahne'de gösterime girdi. *Balat'ta Bir Akşam* 1928'de Şehir Tiyatrosu'nda oynanırken, *Üfürükçü* adlı piyesi ise 1935'te yayınlandı, 1949'da ise oynandı. *İstanbul'da Semaî Kahveleri ve Meydan Şairleri* adlı incelemesi 1937'de yayınlanan yazarın yeni basılan önemli bir çalışması ise *İstanbul Argosu Lügati*'dir. Osman Cemal Kaygılı'nm ayrıca, halkevi sahneleri için yazılmış başka oyunları, gazetelerde kalmış tenkit, deneme yazıları ve folklor araştırmaları bulunuyor.

Osman Cemal KAYGILI

ÇİNGENE MİYDİ?

Osman Cemal Kaygılı'yı bugünlere taşıyan en önemli eseri *Çingeneler* adlı romanıdır kuşkusuz. Bu romanın bu kadar sevilmesinin bir sebebi de belki de yazıldığı zamana kadar Çingenelerin ilk defa derli toplu ve ciddi bir biçimde bir edebî eserde ele alınmalarıdır. Romanın gerçekçiliği, dönemin diğer yazarları tarafından teslim olunduğu gibi

İstanbul Albümü. 1952. Eyüp Camii Şadırvanı.

bizzat yazarı tarafından da tespit edilmiştir. Roman *Haber* gazetesinde 1935 yılında tefrika edilirken Kaygılı, bir gazetecinin "Şimdi en çok neler yazıyorsunuz?" sorusuna cevap verirken, "Şimdi bir buçuk aydır *Haber* gazetesinde çıkmakta olan *Çingeneler Arasında* adlı ve parça parça hakikî hayattan alınmış olan yepyeni bir çeşit macera romanından başka pek bir şey yazdığım yok" cevabını verir.[5]

Cevdet Kudret'e göre Osman Cemal'in romanından önce Çingeneler üzerine üç hikâye yazılmıştır. *"İlki Refik"* Halit Karay'ın 1910'da yazdığı *"Yılda Bir"*, Selâhattin Enis'in 1918'de kaleme aldığı *"Çingeneler"* ile Sabahattin Ali'nin 1929'da yayınlanan Değirmen adlı hikâyesidir.

Çingeneler romanının konusuna gelecek olursak... Mûsikî meraklısı İrfan bir temmuz gecesi Eyüp'e bağlı Topçular semtinde harmancı Çingenelerin çadırları yanında dolaşırken, Nazlı adında bir Çingene kadının söylediği ninniyi duyar, bu sesin etkisinde kalır ve kadına âşık olur. Her gün çevresinde dolaşmaya başlar. Onu evine getirirse de Nazlı, alıştığı serazat hayata tekrar döner. Bunun üzerine aşkı alevlenen İrfan, Çingeneler'e daha çok bağlanır. Sulukule ve Ayvansaray'daki çalgıcı, şarkıcı ve oyuncu Çingeneler arasında hayatını sürdürmeye başlar. Sulukuleli Çakır Emine, İrfan'a tutulmuştur. Çingeneler'in arasında karışan İrfan hayatını hâtıralar şeklinde kaleme alır. Bu defteri eski bir arkadaşına bırakır ve tekrar kayıplara karışır. Ne var ki adam, İrfan'ın daha sonra sokakta ölü bulunduğunu öğrenecektir.

Çingeneler romanının sahneleri gerçekçidir. Çingene olarak adlandırılan insanların sosyal yaşayışı, eğlenceleri, konuşmaları, gelenekleri, dostlukları, kinleri, sevgileri, töreleri, kısacası bütünüyle hayatları romanda adetâ bir belgesel niteliğinde, çok canlı sahnelerle anlatılır. Hatta bu hakiki sahneler yüzünden bazıları Osman Cemal Kaygılı'nın da "çingene" asıllı olduğunu iddiaya bile kalkışır. Yusuf Ziya, hâtıralarında Osman Cemal'in bu yönünü anlatırken, "Çingeneleri çok severdi, yaşayışlarını, törelerini iyi bilirdi... Fesini yere vurup: 'Bahçelerde fesleğen,... besleyen!' diye bir hampir çekerdi, çeribaşı görse elini öperdi vallahi!" der.[6]

"Osman Cemal Kaygılı, yaşayışını tam yarım yüzyıl izlediği ve gözlemlediği bu halk tabakası üzerine şefkat ve sevgi dolu gözlerini bir objektif gibi dikmiştir" diyen Halit Fahri Ozansoy da "realizmin kuvvetli bir eseri" olduğunda şüphe olmadığını belirttiği *Çingeneler* için, "Şaşılacak derecede tekniği de sağlam bir roman. Bunu yazmak için uzun yıllar Çingenelerin arasına girerek ve onlarla dost olarak yaptığı incelemeler ne kadar hayran kalsanız, Emile Zola gibi yer yer realizmi taşarak natüralizme yaklaşan bir eser vücuda getirmek için çektiği mihnete daha çok acırsınız." der. Ardından Babıâli kitap-

[5] *Her Gün Bir Ediple, Kurun gazetesi, 24 Ağustos 1935.*

[6] *Bizim Yokuş, Yusuf Ziya Ortaç, 1966.*

çılarının Mahmut Yesari'yi, hatta Reşat Nuri'yi oyuna getirdikleri gibi Osman Cemal'i de sömürdüklerini söyler.[7]

ŞAHESER ROMAN

Yazarımızın bir başka hayranı da ünlü hikayeci Sait Faik Abasıyanık'tır. "Osman Cemal, en beğendiğim yazardır." diyen, onu "anadan doğma artist bir kıymet" olarak mütalaa eden Abasıyanık bir yazısında şöyle diyecektir:

"Osman Cemal'in Çingeneleri muhakkak bir şaheserdir. (....) Osman Cemal'in bu kitabı için röportaj kokuyor, demişlerdi. Kokladım, mis gibi bir şaheser, bir hakiki roman davantür, avantür romanı kokuyor. Fazla olarak bir de hakiki bir örf ve âdet romanı. Bu iki janrı birleştirerek bize Türk edebiyatının en güzel eserini veren Osman Cemal'le beni okuyanlar birer tane o kitaptan edinerek hayran olsun."[8]

Sait Faik'e, *Çingeneler*'e hayranlık hususunda hak veren Nurullah Ataç, "O romanda, bilhassa ilk kısımda, pek nadir eserlerde tesadüf olunur bir şiir havası vardır. Bazen perişanlığı bile bizi hayran eder." yorumunu yapar.[9] Şükran Kurdakul da yazar ve ünlü romanı hakkında "Çok güçlü gözlem yeteneğine bağlı olarak ele aldığı kişilerle birlikte İstanbul çevresinin tüm canlılığı ile sergilediği *Çingeneler*"in geleneksel roman kurallarına uygun olmamasına, ikinci bölümde büsbütün kural dışına çıkıldığını belirtmesine rağmen yine de eseri başarılı bulur.[10]

Edebiyat tarihçisi ve eleştirmen Rauf Mutluay *Çingeneler*'le ilgili şu yorumu yapar:

"Çingeneler'de otobiyografik doğruluklara yaslanan bir içtenlikle Topkapı dışında yaşayan çingenelerin yaşam özelliklerini, kendi çizgisine karışmış bazı olayları büyüterek romanlaştırmıştır. İrfan'ın, Nazlı, Gülizar, Emine ile ilişkileri, bir yerde konuyu sonuçlandırmayı istemenin gerekirciliğiyle kavga cinayetine ulaşır."[11]

Doç. Dr. Olcay Önertoy, *Çingeneler*'in Osman Cemal'e gelinceye kadar Türk romanında pek ele alınmadığına dikkati çekerek, toplumun yabancısı olduğu kişi ve çevreleri vermede, dağınık üslûbuna rağmen Kaygılı'nın son derece başarılı olduğunu ifade eder.[12]

Romanın çingene topluluğu üzerinde araştırma yapacaklar için 'zengin bir kaynak' olduğunu vurgulayan Seyit Kemal Karaalioğlu, "Çingeneler, mutsuzlukla sona eren, aşk serüvenlerinin romanı gibi görünürse de, gerçekte, gözlemlere dayalı belgesel bir üründür" der.[13]

Eleştirmen Ömer Lekesiz ise, *Çingeneler*'den aldığı "Çingene Kavgası" bölümü için yaptığı tahlilde "Çingene Kavgası, öyküden çok belgesel nitelikli kıymetli bir metin" olduğunu yazar.[14]

Romancı hakkında en ayrıntılı tahlilleri yapan Tahir Alangu, romanı ve romancıyı şu sözlerle över:

"Osman Cemal Kaygılı, Topçular'daki evinin çevresindeki göçebe Çingeneler'ine kadar uzanıyor, dillerine, yaşayışlarına, törelerine kadar inerek edebiyatımızın bu en dikkate değer eserini hazırlıyor..."[15]

GERÇEKÇİ YAZAR

Yazar, *Aygır Fatma* romanında da çocukluğunu yaşadığı çevreyi ele alır. Romanda bir kenar mahalle hayatı, olayların geçtiği yerlerin tasvirleri ve kişiler arasındaki ilişkiler, mahalle halkının olaylara katılışı ile verilirken öte yandan temiz bir çocukluk aşkı da çok başarılı bir biçimde dile getirilir.

[7] *Edebiyatçılar Çevremde, Halit Fahri Ozansoy, Sümerbank Kültür Yayınları, Ankara 1970, s. 105.*

[8] *Vakit, 23 Haziran 1969.*

[9] *Varlık, 15 Temmuz 1939.*

[10] *Çağdaş Türk Edebiyatı, Şükran Kurdakul, İstanbul 1976.*

[11] *50 Yılın Türk Edebiyatı, T. İş Bankası Yay.,İstanbul 1973, s. 416-417.*

[12] *Türk Roman ve Öyküsü, Doç. Dr. Olcay Önertoy, T. İş Bankası Yay., Ankara 1984, s. 60.*

[13] *Türk Romanları, Seyit Kemal Karaalioğlu, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1983, s. 229.*

[14] *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 1, Ömer Lekesiz, Kaknüs Yayınları, İstanbul 1997, s. 314.*

[15] *Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman, Tahir Alangu, İstanbul 1959.*

Meşrutiyet devrinde geçen roman, çocuklukta başlayıp mutsuzlukla nihayete eren gerçek bir aşkın hazin hikâyesidir. Bekri Mustafa ise, bu ünlü mizahçımızın fıkralarının esas alındığı bir tefrika romandır. Osman Cemal Kaygılı, her gün birlikte olduğu, beraber oturup kalktığı insanları anlatır romanlarında. Yaşadığı çevrenin fotoğrafını çeker bir bakıma. Belli bir amaç taşımaz bunları yazarken, sadece gerçekleri en küçük ayrıntılarıyla vermek ister. Olayları bütün yalınlığıyla aktarır, sonra da aradan çekilir. Bu bakımdan belirli bir amaç taşımayan gerçekçi yazarlar arasında önemli bir yer tutar Osman Cemal. Yirminci yüzyılın bir Ahmet Midhat'ıdır âdeta. Hâce-i Evvel gibi roman ve hikâyelerinde ara sıra ortaya çıkar, okuyucusunu yönlendirmeye çalışır.

Osman Cemal KAYGILI'IN çizilmiş bir resmi

OLUMLU ELEŞTİRİLER

Edebiyat tarihçileri ve tenkitçileri, genel olarak Osman Cemal'i içinden geldiği ve birlikte yaşadığı halk tabakasına hitap ettiğini, onun dili ve anlatımı bakımından Ahmet Midhat Efendi, Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi'ye benzetilebileceğini söyler. Şemsettin Kutlu'ya göre ise, "İstanbul'un geniş halk yığınlarını, kenar semtlerde yaşayan insanlarını, alaturka tiplerini, esnaf tabakasını çok yakından tanıyan Osman Cemal, bu çevrelerin yaşayışını ve kişilerini son derece canlı, renkli bir gözlem ve gerçekçilik içinde eserlerine aktarmıştır."[16]

Ahmet Özdemir de mizahçı kişiliği ile tanınan Osman Cemal Kaygılı'nın "Hüseyin Rahmi ve Ahmet Râsim paralelinde, zengin bir folklor bilgisinden destek alan hikâye ve romanlarında eski İstanbul'dan renkler sunduğunu" belirtir.[17]

İbrahim Alaettin Gövsa ise Kaygılı'nın az bilinen orijinal yönünü şöyle tespit eder: "Mizah yazılarıyla İstanbul kenar mahallelerinin hayatını canlandıran fıkra ve hikâyeleriyle tanınmış bir yazarımızdır. Osman Cemal Kaygılı, Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi gibi, İstanbul folklorunu çok iyi bilen bir yazardı. Tekerleme tarzındaki kimi fıkraları çok kez orijinaldir."[18]

ARTİST ADAM

Osman Cemal'in "son derece güçlü" bir yazar, bir sanat adamı olduğunu belirten Yusuf Ziya Ortaç, romancının 'artistik' yönüne de dikkat çeker o tatlı *Bizim Yokuş* kitabında:

"Güzel Karagöz oynatırdı. Ortaoyununda külhanbeyiden haremağasına kadar bütün rollere çıkmıştı, Zenne'den başka; sesi ve yüzü kadınlaşmaya uygun değildi. Burnuyla zurna çalardı, eğer başka odadan dinlerseniz, sahici zurna olmadığına inanmazdınız..."[19] Ortaç, Kaygısız'ın "kolay" ve "güzel" yazdığını ancak yazdıklarının "ayıklanması" gerektiğini çünkü "moloz"unun çok olduğunu ekler yazısının sonuna. Bir yönünü daha öğreniyoruz bu hatırattan. Osman Cemal'in Köprü'yü, ömründe üç beş kere ancak geçtiğini ifade eden Yusuf Ziya, romancımızın Beyoğlu'na çıktığı zaman şaşırdığını ve kendisini Paris'te zannettiğini anlatır.[20]

Tahir Alangu da Osman Cemal'in sahne sanatçısı olduğunu kabul eder, eserlerindeki başarıyı biraz da yazarın bu artist yönüne bağlar. Alangu'nun değerlendirmesi şöyle:

"Eserlerindeki konuşmaların canlılığının bir nedeni de, Osman Cemal'in başarılı bir ortaoyuncusu olmasıdır. Halk sanatçılarına özgü nükteler, söz

[16] *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları, Şemsettin Kutlu, Toker Yayınları, İstanbul 1987, s. 216.*

[17] *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi, Ahmet Özdemir, Toker Yayınları, İstanbul 2002, s. 552.*

[18] *Türk Meşhurları Ansiklopedisi, İstanbul 1945.*

[19] *Bizim Yokuş, Yusuf Ziya Ortaç, İstanbul 1966.*

[20] *a.g.e.*

çalımları, şakrak yakıştırmalar, günlük yaşayışından eserlerine de giriyordu."[21]

Osman Cemal'in 1908'den sonra yazmaya başlayan nesil içinde başarıyla anlatılmış mizahî yazılarıyla parladığını belirten edebiyat tarihçisi Murat Uraz, Kaygılı'nın "Ahmet Rasim'le mizah vadisinde bazı müşterek vasıflar" taşıdığını belirtir.[22]

Cumhuriyet dönemi edebiyat tarihçilerinden Rauf Mutluay da hayatı zorluklar içinde geçen Osman Cemal Kaygılı'nın, içinde yaşadığı çevreleri yazarken, "anlatımının çabasız savrukluğunun, eserine bir içtenlik ve inandırıcılık kattığını" söyleyecektir.[23] Behçet Necatigil de, Hüseyin Rahmi ve Ahmet Râsim geleneklerine bağlı olan Osman Cemal'in, "zengin bir folklor bilgisinden kuvvet alan hikâye ve romanlarında eski İstanbul kenar mahalle hayatlarını canlandırdığını" yazar.[24]

Ahmet Kabaklı, Sermet Muhtar Alus, Ercüment Ekrem, Burhan Felek ile birlikte Osman Cemal Kaygılı'nın da şive taklidi, meddah ve karagöz geleneğine, alay ve mizaha değer verdiğini belirttikten sonra her dört yazarda romantik ve ince duygulara rastlandığını belirtir. Kabaklı, Hüseyin Rahmi ve Ahmet Râsim'i aşamadıklarını vurguladığı bu yazarların yine de edebiyatımızda önemli yerlere sahip olduklarını ifade etmeyi ihmal etmez, haklarını teslim eder:

"Ancak, bu kişiler, yerli geleneği sürdürmek, halkımıza daha yakından bakmak, kendilerini halka okutmak bakımlarından, edebiyatımıza büyük hizmet etmişlerdir."[25]

AHMET RASİM'İN ETKİSİ

Ahmet Rasim'den en iyi istifade etmesini bilen edebiyatçının Osman Cemal Kaygılı olduğuna işaret eden Hakkı Süha Gezgin, romancımn çok yönlü kişiliğine de dikkat çeker:

"Osman Cemal'i yalnız mizahçı bir şahsiyet gibi mütalâa etmek ne doğru, ne de haklı olur. Çünkü onda daha başka kabiliyetler de görüyoruz. *Aygır Fatma*, *Sandalım Geliyor Varda*, *Çingeneler* gibi romanımsı eserlerinde önümüzde zengin bir muhit, tip ve töre örnekleri sermiştir."[26]

Kaygılı'nın romanlarında aksayan tarafların, aceleye gelmiş yaprakların, ihmale uğramış noktaların bulunabileceğini kabul eden Gezgin, "Fakat bu dağınıklık içinde öyle sıcak, öyle cana yakın bir lâubalilik sezilir ki insan onları okurken, etiketten, külfetten kurtuluşun lezzetli gerinişini duyuyor." diyor.[27] Hakkı Süha, Osman Cemal'in asıl renkli yönü, zengin çehresi ve kültürümüze katkısına vurgu yapar. Folklorumuzu tespit ve edebiyat sosyolojisi bakımından önemli hizmetlerin sırtlayıcısı durumunda olan Kaygılı'nın asıl eserlerinde üzerinde durulacak hususları ifşa eder:

"Osman Cemal'in eserlerinde yarınki halkiyatçılarımızı sevindirecek bir vesika kıymeti, İstanbul'un, şu her gün bir köşesi daha rengini, şeklini ruhunu kaybeden eski İstanbul'un tarih olmuş çehresi de var."[28]

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde de Osman Cemal Kaygılı, övgü dolu cümlelerle yer bulur. Maddenin son cümlesinde, "Osman Cemal, halk hayatının ayrıntılarına yönelmede, araştırmada, yeni edebiyatımızın yol açıcılarından biri sayılacaktır" denir. [29] Ansiklopedi maddelerinin yazarımıza bakışları oldukça olumlu. İşte bu değerlendirmelerden biri: "Hikâye yazarları arasında gerçek bir 'halk hikayeci-

[21] *Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman 1, s. 96-98.*

[22] *Türk Edip ve şâirleri, Murat Uraz, Tefeyyüz Kitabevi, İstanbul 1939, s. 58.*

[23] *Çağdaş Türk Edebiyatı, Rauf Mutluay, İstanbul 1973.*

[24] *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Behçet Necatigil, Varlık Yay., 13. bs. İstanbul 1989, s. 186.*

[25] *Türk Edebiyatı III, Ahmet Kabaklı, 10. bs. İstanbul 2002, s. 319-320.*

[26] *Edebî Portreler, Hakkı Süha Gezgin, Timaş Yayınlan, İstanbul 1997, s.227.*

[27] *a.g.e.*

[28] *a.g.e.*

[29] *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 5. cilt, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982, s. 232*

si' kimliğini taşıyan İstanbul halkının yaşamını, duyarlılığını, yerel özelliklerini dile getiren Osman Cemal Kaygılı da bir bakıma Sadri Ertem çizgisinde yer alır."[30]

Türk hikâye ve romanı üzerine ciddi araştırmaları ve tespitleri olan Selim İleri, Osman Cemal'in halk yaşayışını dile getirdiğini, insanımızın bakışını yansıtmaya çalıştığını vurgulayarak, "Osman Cemal'i aşırı iyimser, politik bir seçimden uzak kalmış sayabiliriz. Ancak dilin canlılığı, yaşarlığı yazarı, öykücülüğümüz için önemli kılar. Dahası, kimi öykülerinde halk bilgeliğini andıran bulgulara tanık oluruz." değerlendirmesini yapar.[31]

İKİ ELEŞTİRMENDEN FARKLI YAKLAŞIM

Osman Cemal Kaygılı için yazılanların hepsi olumlu ve yüceltici değil tabii. Arada, Cevdet Kudret Solok gibi yazarı kıyasıya eleştirenler de var. Cevdet Kudret, *Edebiyatımızda Hikâye ve Roman* kitabının ikinci cildinde Osman Cemal'e tam 22 sayfa ayırır. Kaygılı'nın Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim'in tutumunu sürdürmüş olabileceğini vurgulayan eleştirmen, Osman Cemal'in "inandırıcı" bulmadığı eserlerinin "anı ile roman arası" bir nitelik gösterdiğini öne sürer. Solok bu kitapların başlıca kusurunun "çala kalem" olduğunu iddia eder daha sonra. Cevdet Kudret, Kaygılı'nın sürekli kayırıldığını bile düşünür. Eleştirmenin görüşü şöyle:

"Osman Cemal'in biraz geçinme kaygısından doğan çalakalemliği, biraz roman sanatı üzerindeki bilgisinin kıtlığından gelme acemiliği, biraz da yeteneğinin sınırlılığı, bugüne değin her nedense hep hoşgörürlükle karşılanmış; eserlerinde, olduğundan çok değer aranmıştır. Yazarın bütün romanları birer folklor gereci (malzemesi) olarak önemli sayılsa bile, bunların roman sanatı bakımından bütün bir değer taşıdıkları söylenemez."[32]

Cevdet Kudret'in aksine Tahir Alangu, bazı şerhlerine rağmen Osman Cemal'in kendi tarzında oldukça başarılı bir yazıcı olduğu kanaatindedir. Alangu'ya kulak verelim:

"Yazılarında kullandığı dil, kişileri, konuları, yaşayış biçimleri, kendi yaşayışından çıkarılmış öğelerle doluydu. Hüseyin Rahmi'lerin ancak karşıdan seyredebildikleri Çingenelerin yaşamalarına karışabiliyor, çadırlarında yaşayabiliyordu. Toplumun en aşağı tabakalarına, inmesine karşılık bunu bir dâva edebiyatı konusu haline getirmemiş, kendisine yaşama ve yazma yollarını açan gazetelerin, dergilerin, isteklerine uyarak daha çok halk hayatının eğlenceli, renkli görüntülerini betimlemişti."[33] Kaygısız'ın edebiyatta öz sanat yapabilen nâdir kişilerden biri olduğunu vurgulayan Alangu, "kendi sınırı alanında güçlü bir yazar" olarak saydığı Osman Cemal'in mizahta, hikâyede, romanda , hep yakından bildiği çevreleri anlattığını söylüyor ve ekliyor:

"Edebiyatımızda daima başka etkiler altında yol seçen, sanatı yabancı kültürler ve etkiler altında ortaya çıkarabilen, sanatçıların yanında Osman Cemal'in bu soy etkilerden uzak kalarak yetişmiş nadir yazarlardan biri olduğu görülüyordu. Hatta bu yolda ustaları olan iki büyük kişiden, Hüseyin Rahmi ve Ahmet Râsim'den daha çok, halka yakın, katışıksız, duru bir kaynaktan geliyordu."[34] Osman Cemal'in Hüseyin Rahmi ve Ahmet Râsim ölçüsünde duru ve güçlü bir Türkçe'ye sahip olmadığını kabul eden Alangu, yorumuna şu sözleri ekliyor:

[30] Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi-3, s. 622.

[31] Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri, Türk Dili Dergisi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, 286, Temmuz 1975, s. 13.

[32] Edebiyatımızda Hikâye ve Roman II, Cevdet Kudret, Varlık Yay., 3. bs. ,İstanbul 1978, s. 251-290.

[33] Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman, Tahir Alangu, İstanbul 19590

[34] a.g.e.

"Ama sınırlı bir alanda da kalsa, yazdıklarını onların ulaşamayacakları yerlere ulaştırmış, edebiyata canlı bir hava, yepyeni temalar getirmişti. Gözlemci gerçekçilik yolunda, mizah tonu fazla tutulmuş küçük hikâyeleri gündelik hayatın canlı ayrıntılarıyla doludur. Hikayecilerimizin son on yıl içinde iyice yöneldikleri bu yola, o çok önceleri girmişti."[35]

Osman Cemal'in "Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar sürüp gelen İstanbul mesirelerinin eğlence hayatını anlatan eserlerinin Hüseyin Rahmi-Ahmet Rasim-Sermet Muhtar yolunun değerli bir tamamlayıcısı" olduğunu belirten Tahir Alangu, Kaygılı'nın romanları kadar hikâyelerinin de yerli ve millî özellikler taşıdığına dikkat çeker. Alangu'ya göre Osman Cemal'in "Konuları, kişileri, dili, mizah anlayışı kadar hikâyeleri de yerli ve bize has millî bir halk zevkinin özelliklerini taşır."[36]

BİR YALNIZ ADAM

Osman Cemal küçük yaşlarda anne ve babasını kaybetti. Evlendiğine dâir herhangi bir kaynakta ufak da olsa bir bilgiye rastlayamadım. Büyük bir ihtimalle yalnızlığı tercih etmiş olabilir. İçinde bulunduğu psikolojik durum, onu bu noktada çekingen kılmıştır muhtemelen. Hakkı Süha'dan öğrendiğimize göre Osman Cemal'in ilk soyadı "Kaygısız"mış, ancak yazar soy ismini daha sonra "Kaygılı" yapar. Hayat gailesi, maddi sıkıntılar, çektiği çileler ve hastalıklar onu belli ki ürkek, çekingen, içine kapanık ve titiz yapmış, mizacını bu şekilde şekillendirmiştir. Hakkı Süha da, yazarımızın yeni soyadını münâsip bulur:

"Kaygılı, Osman Cemal'e biçilmiş kaftandır. Kahkahah fıkırtılarla sekerek akan kıvrak, keyifli bir yazının altında bu imza, bir ibret işareti gibi durmalıdır. Okuyup zevk alanlar, o nüktelerin nasıl dertli, gamlı bir kaynaktan taştığını bilsinler diye."[37]

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları. no:10,1992 224. Çingeneler. sf. 248

İSTANBUL VESİKACISI

Abdülhak Şinasi Hisar, kalburüstü insanların ve büyük oranda müreffeh insanların İstanbul'unu anlatırken, Osman Cemal Kaygılı ise kenar mahallelerde yaşayan Müslüman İstanbul'un yoksul insanlarını ele alır. Sur dışı, Haliç iskeleleri, Kâğıthane, Kasımpaşa, Unkapanı gibi semtleri, eğlence yerlerini, toplumun orta ve alt seviyelerinde devam eden hayatın muhtelif ve daha acılı görüntülerini yazar. O zaman kendisine yazı yazdıran, romanlarını tefrika ettiren gazete ve mecmuaların istekleri doğrultusunda külhanbeyleri, hovarda insanları, onların basit ve fırtınalı aşkları ile işledikleri cinayetleri dile getirir. Kaygılı'nın, roman ve hikâyelerindeki diyaloglar çok canlıdır. Sinema diline rahatlıkla uyarlanabilecek, 'görselliği güçlü sahneler yer alır sayfalar boyu. Türkçe'yi cinaslarla, teşbihlerle eğip büken, dili argosuyla, şivesiyle kendine göre evirip çeviren Osman Cemal, bir orta sınıf ve kenar mahalle tahkiyecisidir. Eserlerini biraz da bu yönleriyle ele alıp incelemek gerekiyor. 20'nci asrın ilk çeyreğinin İstanbul'unu hikâye ederken, şehir dışı ve

[35] a.g.e.

[36] a.g.e.

[37] Edebî Portreler, Hakkı Süha Gezgin, Timaş Yayınları, İstanbul 1997, s.227.

taşra diyebileceğimiz ezilmiş, fakir halkının âdeta esaslı bir fotoğrafını çıkarır yazar.

Horlanmış, dışlanmış, ezilmiş, yokluklara ve yoksulluklara mahkûm edilmiş bir efendi insandı Osman Cemal. Aralarında doğup büyüdüğü, şehirdeki emsâli insanları anlattı bıkmadan usanmadan. Onu bugün bırakınız edebiyat okuyucuları, belki de doğup büyüdüğü semti, mahallesi bile unutmuştur. "Gıpta" ettiği "dilenci"ler bile hatırlamıyordur kendisini. Fakat Haliç'in iki yakasında, surların kenarlarında, Eyüp'ün ara sokaklarında, Fatih'in kenar mahallelerinde birileri belki de hâlâ adını fısıldıyordur.. Kimbilir belki de Osman Cemal, artık 'kaygısız'ca uzandığı serin topraklardaki mezarında, onu hâlâ unutamayanları tebessümle selâmlıyordur... Bakarsınız, duyarlı bir yayıncı çıkar, bu eski zaman adamının, bu yitik yazarın bütün eserlerini esaslı bir şekilde yayınlar. Biz de İstanbul'un ilginç bir tanığını okuyarak yaşadığımız şehrin geçmişine sahici bir yolculuk yaparız. Eh ne diyelim, ümit dünyası...

HAKKINDA YAZILANLARDAN

Osman Cemal Kaygılı hakkında yazı yazanların veya kitaplarında ona yer ayıranların büyük bölümü, yazarımızı öve öve bitiremiyor. Bu değerlendirmelerden yapacağımız kısa bir seçme bile *Çingeneler* yazarının ne kadar çok sevildiğini göstermeye yeter de artar bile.

HAKKI SÜHA GEZGİN: "Osman Cemal'in mizahı geniş çaplı bir hamledir. Fâzıl Ahmed'i, Halil Nihad'ı, Ziya Paşa'yı ağdalanan bir zevk içinde okumak, ancak belli başlı bir kültür merhalesine varanlara nasip olur. Osman Cemal ise hem halkı, hem münevveri hoşnut edecek bir mizahın sahibidir." (*Edebî Portreler*, Hakkı Süha Gezgin, Timaş Yayınları, İstanbul 1997, s.226)

HALİT FAHRİ OZANSOY: "Zavallı Osman Cemal! Bütün maddî hayat sıkıntısına rağmen ne neşeli ve nükteli adamdı. Bir kere olsun yüzünü asık görmemiştim. Severdim Osman Cemal'i. O, bütün dostlarını severdi. Bu halkı gören, halkı anlatan iyi kalpli halk çocuğunda, bütün ilerlemiş yaşına rağmen, zaman zaman gerçekten çocuksu bir taraf da bulurdum. Biraz ortaoyununa kaçan esprilerine hayrandım. Birden, öyle bir espri savururdu ki, seneler geçse insan unutamazdı. Bu zekâ işlenmek için çok daha müsait şartlar içinde yetişmek lâzımdı.... Osman Cemal yalnız Osman Cemal'di. İstanbul'un yoksul ve bakımsız köşelerine şatareti ile teselli veren ve eserlerine için için kendini de yakan aynı mizah kudretile bu hayatları aksettiren hikâyeci." (*Edebiyatçılar Çevremde*, Sümerbank Kültür Yayınları, Ankara 1970, s. 106)

RAUF MUTLUAY: "Gazeteciliğin gerektirdiği günlük gerçekçilikle mizahçılığının eleştiri bakışı birleşince, halk yazarı, güçlüklerden gelmiş Osman Cemal'in yazarlık özellikleri ortaya çıkar. Halkın yaşayışını halkın diliyle anlatarak başarı kazanacaktır."

(*50 Yılın Türk Edebiyatı*, T İş Bankası Yay., İstanbul 1973, s. 416-417)

ŞÜKRAN KURDAKUL: "Osman Cemal, yaşamlarını yansıttığı insanlar gibi, kendini özgürce bıraktığı sayfalarda duyarlığına kapılıp giderken -özene bezene bu kurallara uyma çabası gösteri-

len birçok romanda rastlamadığımız bir anlatım zenginliğiyle olağanüstü kapılarına ulaşmıştır."

Çağdaş Türk Edebiyatı, İstanbul 1976

İBRAHİM DEMİRCİ: "Osman Cemal Kaygılı, *Çingeneler*, *Bekri Mustafa* ve *Aygır Fatma* romanlarıyla kıyıdaki hayatlara ve tiplere ayna tutar."

Hece Roman Özel Sayısı, Mayıs, Haziran, Temmuz 2002, s. 64.

KAYGILI'DAN UNUTULAMAYAN BİR HÂTIRA: NAMUSSUZ HERUF

Necdet Rüştü Efe, Osman Cemal Kaygılı'ya dâir bir hâtırasını tatlı bir dille anlatırken bizleri de hayretlere sürüklüyor:

"İşgal yıllarında, İstanbul'da kitapçı Semih Lütfı'nin çıkardığı *Zümrüdüanka* isimli mizah gazetesini idare ediyordum. Bir gün, muharririmiz bulunan Osman Cemal telâşla odama girdi:

- Aman kardeşim, dedi. Geçende gazetede çıkan Lâz taklitli bir yazıma, balıkçı Rüstem adında bir Karadenizli fena halde kızmış... Herif kendine alınmış bu yazıyı... şayet buraya gelir ve ben de burada olursam beni göstermeyin, şimdi hemen kaçıyorum!...

Ertesi gün, gerçekten belâlı adam yazıhaneye gelip balta olmaz mı?

- Nerdeymiş bu Osman Cemal tenen namussuz heruf? Lâz takacı eli bıçaklı, beli kuşaklı cinsten.

Nezaketle,

- Burada yok... Ne yapacaksınız Osman Cemal'i?.. deyince dişlerini gıcırdattı:

- Parçalayacağum; yiyeceğüm oni!...

Sonra, tam Karadeniz şivesiyle anlattı:

- Palukçu Rüstem'dür penim adum... Ha bu bıçakla deşeceğüm karnimi!..

Bu sırada muharrir Konsolitçi Asaf ve gazeteciliğe hevesli Sait Çelebi de odada bulunuyorlardı... Sait merhum pek muzip olduğundan belâyı Semih Lütfı'nin başına sardı:

- Aşağıdaki dükkânda bu gazetenin sahibi Semih Beyi bul! Çıkan yazılardan o mes'uldür!...

Lâzın iştahı pek açılmış olacak ki, bağırdı:

- Onu da yiyeeceğum, nerde o?... Tam o aralık Semih merhum içeri girmez mi... Sait Çelebi gösterdi:

- İşte gazetenin sahibi!...

Balıkçı, bir küfürle meseleyi anlattıktan sonra, bıçağı çekince, Semih Lütfî düşüp bayıldı.

Tam o zaman, bizi ziyarete gelen eski subay ve meşhur cesur Bombacı Rıfkı tabancasını çekmez mi. Ortalık bir anda karıştı. Biz bir cinayete mani olmak isterken, büyük bir sürpriz: Yüzündeki takma bıyığı çıkarıp makyajını silen balıkçı başladı gülmeye. Meğer böyle harikulade rol yapan Osman Cemal imiş."

ÖNCE BORÇ

Osman Cemal Kaygılı, Mahmut Yesârî ve İbrahim Çallı, Çemberlitaş'ta Rusların işlettiği bir lokantaya giderler. Çallı İbrahim, garsona nazikçe sorar: "Arkadaş, bize ne tavsiye edersin?" Adam sırıtarak cevap verir: "Beyefendi, önce bir 'borç'..." Haddini aşan ve müşterileri istiskal eden garsonu, Osman Cemal kibarca tersler ve yanlarından uzaklaştırır: "Teşekkür ederiz. Gerisini bize bırak artık!"